

DOĞAL ÇEVRE KORUMA ÖNCELİKLİ BİR EYLEM ALANI: BEYŞEHİR GÖLÜ

Fadim YAVUZ ÖZDEMİR

Arş.Gör., Selçuk Üniversitesi, Müh- Mim. Fak., KONYA
fadimyavuz@hotmail.com

ÖZET

Beyşehir Gölü, doğal güzelliği, zengin biyolojik çeşitliliği ve bulunduğu bölgede en büyük tatlı su kaynağı olması sebebiyle ülkemizdeki en önemli sulak alanlardan biridir. Göl; balıkçılık, saz kesimi, sulama ve içme suyu temini vb. ekolojisine yönelik tehditlerle karşı karşıyadır. Gerek Konya Kapalı Havzası, gerekse Türkiye için önemli bir doğal kaynak olan Beyşehir Gölü'nde oluşan çevre sorunları ile bu sorunların çözümüne yönelik yapılan ve yapılması gerekli çalışmalar bu bildirinin konusunu oluşturmaktadır. Bildiri kapsamında yazılı kaynaklar, haritalar ve dokümanlar ile anket tekniğinden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sulak Alanlar, Çevre Koruma, Beyşehir Gölü, Beyşehir.

A APPLICATION ON PRIORITY A NATURAL PROTECTION AREA:BEYSEHİR LAKE

ABSTRACT

Because of its natural beauty, of bio-diversity and being the biggest fresh water source in it's region Lake Beyşehir is one of the important wetland in Turkey. Lake is threatened by fishing, cutting of the rushies and ensuring planting and drinking water.The environmental problems ocured in the Lake Beysehir, which is an important natural resource for Konya Closed Basin and also for Turkey, and the studies to solve these environmental problems compose the subjects of this study. In this study written sources and the questionnaire technique is used.

Keywords: Wetlands, Environmental Protection, Lake Beysehir, Beyşehir

GİRİŞ

Su kaynaklarımızın başında sulak alanlar gelmektedir. Sulak alanlar, çevrelerinde yaşayan insanlara, bir bütün olarak ülkeye ve küresel ölçekte yeryüzüne bir dizi yarar sağlayan doğal sistemlerdir. Günümüzde sulak alan ekosistemleri ciddi bir yok olma ve bozulma tehdidi ile karşı karşıyadır. Ülkemizde son yıllarda sulak alanlara ve bunların ürünlerine bağlı insan nüfusunun hızla artması sonucu pek çok sulak alan, düzensiz ve aşırı bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu durumda pek çok sulak alan yok olma sürecine girmiştir.

İlk çağlardan bu yana hızla artan dünya nüfusu ve uygarlıkta katedilen gelişmeler, insanlığın suya olan gereksinimini her gün biraz daha arttırmıştır. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında çoğalan bu etkenlerin beraberinde gelen çevre kirliliği, tatlısu rezervlerini günden güne azaltarak temiz ve bol su teminini günümüzün en büyük çevre problemlerinden biri haline getirmiştir. Azalan yeraltısuyu rezervleri, düşen yeraltısuyu seviyeleri, artan seller ve kuraklık, tamamen dengesiz su bütçeleri, etkin su kullanımı ve ekolojik bütünlük tedbirlerinin gözardı edildiğinin açık göstergeleridir.

AMAÇ

Hemen hemen bütün su sistemlerinde olduğu gibi, kapalı bir su sistemi olan Beyşehir Gölü'nde de çevre sorunları yaşanmaya başlamıştır.Gerek Konya Kapalı Havzası, gerekse Türkiye için önemli bir doğal kaynak olan Beyşehir Gölü'nde oluşan çevre sorunları ile bu sorunların çözümüne yönelik yapılan ve yapılması gerekli çalışmalar bu bildirinin konusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı; Konya'da doğal çevrenin korunmasında öncelikli bir eylem alanı olan "Beyşehir Gölü" nün karşı karşıya kaldığı sorunları irdeleyerek, gölün sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik öneriler geliştirmektir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Bildiri kapsamında Beyşehir Gölü'nün yeri, özellikleri, sorunları vb. konularda yazılı (yerli ve yabancı) kaynaklar, haritalar ve dokümanlardan faydalanılmıştır. Kent- göl ilişki düzeyi, kentlinin sulak alanın değerlerini bilme oranı, göl sorunlarına duyarlılık düzeyleri vb. konular ise Beyşehir Gölü kıyısında kurulu bir sulak alan yerleşmesi olması nedeniyle Beyşehir'de yapılan anket çalışmasından faydalanılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Beyşehir Gölü'nün Konumu, Ülke ve Bölge İçindeki Yeri

Yurdumuzun Van ve Tuz Gölleri'nden sonra üçüncü büyük gölü olan Beyşehir Gölü "Göller Bölgesi" olarak bilinen irili ufaklı bir çok göl içerisinde ekonomik konumunun yanında doğal güzelliği ile göze çarpan göllerden biridir (Ezer, 2003). İç Anadolu ile Toros Dağları arasında bir geçiş alanı konumunda olan Beyşehir Gölü, Anadolu'nun en büyük kapalı havzası olan Konya Havzası'nın güney batısında yer almaktadır. İdari olarak Konya ve Isparta ili sınırları içerisinde (Tüstaş, 1999).

Gölün Ekolojik ve Ekonomik Değeri

Beyşehir Gölü, doğal güzelliği, zengin biyolojik çeşitliliği ve bulunduğu bölgedeki en büyük tatlısu kaynağı olması nedeniyle ülkemizdeki en önemli sulak alanlardan biridir. Çevresinde yer alan sulak alanların barındırdığı ekosistem ve yörenin başlıca içme-kullanma ve sulama suyu kaynağı olması gibi özellikleri ile gerek doğal hayatın ve gerekse insan yaşamının devamlılığı açısından büyük öneme sahiptir. Beyşehir Gölü'nün suları Konya-Çumra Ovası'ndaki tarım alanlarının sulanmasında kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, gölden toplam 10.000 hektarlık Yenişarbademli, Şarkikaraağaç ve Gevrekli sulama projeleri için de su alınmaktadır (Magnin ve Yarar, 1997). Beyşehir ilçe merkezi ve çevre köylerin içme suyu da gölden sağlanmaktadır. Gölün yöre insanına sağladığı en önemli gelir kaynağı balıkçılıktır.

Koruma Statüleri

Beyşehir Gölü ekolojik özellikleri nedeniyle Ramsar Sözleşmesi kriterlerine göre uluslararası öneme sahip bir sulak alandır. Beyşehir Gölü ve Kızıldağ Milli Parkı olmak üzere iki ayrı isimde Milli Park ilan edilmiş ve havzanın büyük bir kısmı koruma altına alınmıştır. Gölün çeşitli bölgeleri, Beyşehir Gölü ve çevresi 21.09.1990 tarihinde I., II., III. Derecede Doğal Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır (Özhatay ve ark., 2003). Havzada ayrıca arkeolojik sit alanları da bulunmaktadır. Ayrıca göl, suyunun birinci dereceden içme suyu kriterlerine uyması nedeniyle İçme ve Kullanma Suyu Koruma Sahası statüsüne de sahiptir. Göl içmesuyu rezervuarı olduğu için Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'ne tabidir. Beyşehir Gölü ÖKA (Önemli Kuş Alanı) ve ÖBA (Önemli Bitki Alanı) statüsündedir.

Göl Ekolojisini Tehdit Eden Faktörler

Gölden sulama amaçlı daha fazla su çekimi için sulama projelerinin uygulanmaya başlaması, artan nüfusun altyapı ihtiyaçlarının karşılanamaması, göle tabii türlerin dışında balık aşılınması, ekonomik faaliyetlerde başlayan çeşitlenme (sanayinin gelişmesi) ile birlikte gerekli önlemlerin alınmaması, kontrolsüz saz kesimi, sürdürülebilir olmayan tarımsal ve avcılık faaliyetleri, altyapı yetersizliği, uygulamaya geçirilememiş planlar, yasal ve yönetsel sorunlar vb. tanımlanabilecek nedenlere bağlı olarak kapalı bir su sistemi olan Beyşehir Gölü'nde çevre sorunları yaşanmaya başlamıştır. Gölün temel problemi ise su kullanımı ile ilgilidir.

Havza İnsanının Göl Sorunlarına Bakış Açılırları

Alan çalışması kapsamında Beyşehir Gölü kıyısında kurulu bir yerleşim yeri olan Beyşehir'de 150 kişiye yönelik bir anket çalışması yapılmıştır (Nisan 2004). Rasgele örneklem metodunun uygulandığı anket çalışmasında deneklerin seçiminde 18 yaş ve üzerinde olmak ve Beyşehir'de yaşıyor olmak kriter olarak alınmıştır.

Anket sonuçları şu şekildedir:

- Beyşehirli için baskın kent imajı Beyşehir Gölü'dür (%84). İkinci imaj ögesinin ise tarihi çevre olduğu (%14) belirtilmiştir.

- Beyşehir Gölü'nün kentliye sağladığı yararlar genelde; göldeki balıkçılık ve havzadaki iklimden dolayı hayvancılığın gelişmesi, kamış ve buğday toplayıcılığı vb. ekonomik etkinlikler olarak görülürken, su temin etmesi de gölün yararları arasında görülmektedir. Bu soruya verilen cevapların dağılımı halkın Beyşehir Gölünün, dolayısıyla sulak alanların taşkınları önleme, erozyon kontrolü, habitat sağlama, rekreasyon ve kültürel miras vb. yararlarının farkında olmadıklarını veya bilmediklerini göstermektedir.
- Kentlilerin göl sorunları konusunda bilinçlilik düzeylerini tespit etmek amacıyla yöneltilen soruya verilen cevaplar su kirliliği, aşırı balık avcılığı ve aşırı su kullanımının gölün temel sorunları olarak görüldüğünü göstermektedir. Bu cevaplar halkın göl sorunları konusunda bilinçli olduğunu göstermektedir.
- Beyşehir Gölü'nün başlıca kirlenme nedeni olarak ise ankete katılanların önemli bir bölümü (%32) evsel atıkları göstermektedir.
- Beyşehir Gölü ve havzasını korumaya yönelik çalışmalar halk tarafından yetersiz görülmektedir. Ankete katılanlar gölün korunmasında siyasal destek olmadan bu işlerin yetersiz kalacağını belirtirken, eğitim, maddi destek ve bilimsel çalışmaların gölün korunmasındaki önemini vurgulamaktadır.

SONUÇ

Beyşehir Gölü Havzası içindeki mevcut çeşitli faaliyetler ekosistemin doğal işleyişini bozmaktadır. Havzada doğal kaynaklara olan ihtiyacın ve talebin artmasına paralel olarak, insanların yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmeleri için hem kullanılmaları hem de korunmaları gereken bu kaynaklar, sadece tüketilmektedir. Bunun sonunda alanda izlenen süreç giderek kaynakların aleyhinde gelişim göstermeye başlamıştır. Oysa havzanın doğal ve kültürel kaynaklarının sürekliliği, bu kaynakların sundukları işlev ve değerlerin sürekliliklerinin korunması ile sağlanabilir. Sit alanı, milli park, içme suyu rezervuar alanı vb. koruma statülerine sahip olan göl havzasında, tüm bu koruma statülerine rağmen koruma tam anlamıyla uygulanmamaktadır.

Beyşehir Gölü ile ilgili olarak Beyşehir'de yapılan anket çalışması ile elde edilen sonuçlar gölün kentliler için önemli olduğunu, fakat gölün sahip olduğu değerlerinin yeterince bilinmediğini ve akılcı kullanımının sağlanamadığını göstermektedir. Kentlinin gölün sorunlarının farkında olması havzanın korunmasında önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Ezer, A., 2003. Beyşehir Gölü Yüzey Su Toplama Havzası Yönetim Planı Örneğinde Ekolojik Planlama Yaklaşımı", Planlama, S: 2001/3, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, ss. 65-79, Ankara.
- Magnin, G., Yarar, M., 1997. Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları, DHKD Yayınları, İstanbul.
- Özhatay, N., Byfield, A., Atay, S., 2003. Beyşehir Gölü Önemli Bitki Alanı No: 67, Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları, Doğal Hayatı Koruma Vakfı, İstanbul.
- Tüstaş Sınai Tesisler A.Ş. Proje Daire Başkanlığı, 1999. Beyşehir Gölü Sulak Alanı Yüzeysu Toplama Havzası Yönetim Planı Analitik Etüd Raporu, Cilt: 1, Konya Valiliği ve Beyşehir Kaymakamlığı, Ankara.